

Finals segle XIX, mossèn Josep Maria Puig Barnils Descripció històrica i poètica de la tradicional i típica Festa de St. Sebastia

Lema: ‘‘SALVE PARE PEREGRÍ’’

*(Poesia llegida en una vetllada dedicada als romeus de
Tossa en la gran sala d'En Coral, per A:CAMPS.*

Salve companys patricis, salut oh gent honorada,
avuy qu' aquí m'escolta, de Tossa una gentada,
descriure vull la festa, de San Sebastiá;
Es festa per nosaltres, qu'es molt i molt notable;
i per lo tant, diada, que es tan agradable,
vaig a pintar-la clara, tal com aquí se fá.

Comensaré l'història, del perque fém la festa;
i es: que al segle catorse, a Tossa hi hagué pesta;
i fou tan horrorosa, qu'l poble feu un vot;

Que si calmava prompte, cad'any un home iria
ab molts homes i dones, formant gran romería,
a aquí Santa Coloma; i eix vot trencar nos pot.

Ja fa cerca cinch segles, que Tossa lleal i noble,
cumpleix la gran promesa, qu'un jorn ne va fe'l poble;
i d'eixa prometensa, no se'n pot pas desdir;
I nos té pás memoria que per mal temps que fassi
per pluja o neu que caigui, jamay ni un sol any passi
sens ferse questa festa, may falta el Peregrí.

Al dia avants a Tossa ja'n brandan las campanas
al vespre las repican, i fins ballan sardanes,
preludi de la festa que a l'endemá se fá;
al endemá a trench l'alba, un gran tritllo els desperta
i en aquell jorn l'Esglesia, no's queda pas deserta;
tothom fá un homenatge, a San Sebastiá.

De Tossa el poble en massa, acut a n'al ofici
qu'es celebra a l'Esglesia, per lo gran benefici
que'l Sant un jorn ne feya, al poble atribulat;
l'Ajuntament magnífich, unit ab tot lo poble
cumpleix bé la promesa que'n es un acte noble
car ab tans anys que dura, ni un sol cop l'han trencat.

Al comensar l'Ofici, lo Pelegrí es presenta
a dalt del Presbiteri, mentres tothom comenta
si el Pelegrí n'es jove, o bé si n'es molt vell;
allí tothom se'l mira, i a tots causa alegría;

pro ay! les pelegrinas que van a Romería
no veuen cap mes home tan guapo com es éll.

Cuant allí a Tossa acaban, la gran missa cantada,
el bon Rectó els exorta, que aquella gran diada
la tingan en sa pensa, puig may se perderá;
al Pelegrí n' avisa, que tinga paciència
i a n' els que l'acompanyan, que guardin l'abstinència
de ferne pas cap broma, nos pot enrahonar.

Tan sols permís se os dona, per dir lo sant Rosari
diu ell als que l' escoltan; i aquell que hi vulga anarhi,
no hi vaja per fer broma, sino ab humilitat,
al ser a can Noguera, permís allí se os dona
per ferhi un quartet d'alto, puig descansá una estona
es la costum que consta, que sempre s'ha observat.

I cuant ja n'están fetas las reflexions aquestas
i cuant las pelegrinas, també ja n'estan llestas,
i tenen ja amanida, la teca a n' els cistells,
ne surten en filera ab tritlleig de campanes
formant professó hermosa, que fins fá venir ganas
de fer com la maynada, seguir mitjora a n' ells.

Avants d'eixir de Tossa, la professó se pára
i allí devant del poble, que está present encara
el Secretari dona lo *Pase* al Pelegrí;
i a més devant del poble, l'hi entrega una moneda
qu'es d'or, i ell la porta, pro tampoch se la queda
sino qu'ha d'entregarla, a n'al Rector, d'aquí.

I a fins aquí l' historia de lo que fan a Tossa
i jo la conto nua sens barrejarhi brossa
tal com me l'ha contada l'antiga tradició,
¿i aquí Santa Coloma? ¿que fan? i avants ¿que feian?
los llibres qu'es van perdre, segurament ho deyan
mes are enlloch se'ls troba, enlloch en cap recó.

Igual segons conta, que trescents anys enrera
igual se fá avuy dia ab tota la fallera,
tothom espera el dia de San Sebastiá,
es dia d'entusiasme, per tots homes i dones
i a tots els nens i nenas se'ls veu ab robas bonas,
perque el Peregrí arriba i s'ha d'aná a esperar.

Quin goig a la vigilia presenta la Capella
que bé n'está guarnida; qu'hermosa n'es tota ella
de nova planta feta per Mossén Ballester,
lo poble l'ajudaba; i ab just veient anaba,
com l'antiga capella, coberta ne quedaba

per una gran Esglesia, senyal de nostra fé.

Cuant ja n'está guarnida, que'n fá el marduix de flaire
i el só de la campana, que s'espargueig per l'aire
anuncia qu'es vigilia de San Sebastiá;
de la vigilia al vespre fan tritllo las campanas
i els musichs jas preparan per a tocar sardanes
i ensejan bé l'ofici que's canta l'endemá.

Las mares en eix dia arreglan la robeta
dels seus fillets, qu'esperen portar camisa neta
per anar a la tarde a esperar al Peregrí,
al dematí se lleven, i van cap a la plassa
mudats ab brusa nova, depressa sens catchassa
per seguir la passada, que's fá de bon matí.

Ja som a la diada, já els instruments refilan
tocant hermosas marchas de las qu'aquí s'estilan
i tota la mainada contenta los segueix;
vestits ab tota gala, ne passen los pobordes
passant de casa en casa per demanar limosnas;
i com son per la festa, el poble els favoreix.

Després l'hermitá toca allá a las nou, a ofici
i bona part del poble, ne fá un gran sacrifici
puig sent dia de feina, ningú va a treballar
cada any se llogan músichs, i a voltas dos orquestas
un sacerdot predica, del gloriós sant les gestas
i en surtint del ofici tothom cap a dinar.

Habent dinat las mares, preparan la brenada
los pares molt alegres, ja tenen preparada
la boteiola grossa ben plena de bon vi;
Noy, gran!, ne, diu la mare, agafa la botella
ajuda a na la noia a portar la cistella
i tots cap a can Roure a esperá al Pelegrí.

Qu'hermós n'es aquest dia, que reunit lo poble
n'apar que vulga dirne; qu'al Sant estima el doble
puig, tots los carrers quedan, del tot casi deserts
quin goig de veure als pares, voltats de sos fills tendres
als sogras i a las noras, fillastres o bé als gendres
tots junts per la brenada, amb fraternals concerts.

I al arribá a la tarde a las tres mes o menos
comensa tot lo poble, sens faltarhi els *serenos*
a emprendre la currua a Sant Sebastiá.
Las mares ben mudadas ab sos fillets i fillas
lluhint los nois las brusas, las noias las faldillas
tothom cap a can Roure, tothom cap a brenar.

I tots los carrers quedan, en sense cap familia,
i com que ja es prepara, tothom a la vigilia
lo dia de la festa ben poca feina es fá;
tothom ne té alegria, tothom tan rich com pobre
desde el millor paleta, al mes humil manobre
tothom fà una visita, a San Sebastiá.

¿I els richs no s'hi presentan? ja mai falta hi ha fet
i dona gust de veura al fill del rich com salta
igual que salta el pobre, per veure al Pelegrí;
i els pobres que la terra, tot l'any casi treballan
cuant tocant las sardanas, també algunas ne ballan
i á cal Arau se'n entran, a beure un got de vi.

Ja fetas las brenadas, ja ningú te pas ganas
ni de menjar ni beure, tan sols ballar sardanas
es lo que tots desitjan, tan pobres com els richs;
pro mentres los grans ballan, la mainadeta alegre
ja porta la noticia que'l Pelegrí va negre
i que porta petxinas, per a ells i pels amics.

Ja la campana toca mes fort que mai tocaba
l'altar d'aquella Esglesia, que mai se l'enjoia
n'está adornat ab toias marduix i altres flors;
los llums casi enlluernen, l'Esglesia n'está plena
de gent, formant muralla, qu'espera fent cadena
a n'als Romeus de Tossa, del Sant als aimadors.

Ben prompte els musichs paran, la gran sardana airosa
i cuant los musichs paran, senyal qu'alguna cosa
molt extraordinaria, haurá passat aqui
¡Oh ca! los musics paran? doncs la campana toca
i va comunicantse tothom de boca en boca
que ja prop de can Roure, hi há el Pare Pelegrí.

Ja els musics del *tablado* ne baixan desseguida
i ab instruments, de plassa, la cobla decidida
se'n vá a esperá als Romeros, derrera els agustsils
llavors l'entusiasme de centas de personas
ne creix amb gran deliri que dura grans estonas
puig que hi ha una gentada que hi son a cents i a mils.

Que toqui la campana, que'l Pelegrí n'arriba;
ben fort toca hermitana, no fassis el gasiba
i Agustsils i serenos ja n'obren ample pas;
que tothom fassi puesto, tireuvos enradera
los Agustsils ne diuen, tireuvos en filera
i els Pares als fills alsan portats sobra son bras.

I centas de persones, omplenan l'ample via
i duas grans murallas de gent plena d'alegría
n'están al carrer ample de Sant Sebastiá;
ja es veuhen los romeros ab moltas pelegrinas,
ab blancas espartenyas i hermosas mantellinas
que arriban mitj glassadas de la gran fret que fá.
Ja n'entran tots al poble els uns darrera els altres
lo Pelegrí els avisa que al ser entre nosaltres
que tots a n'ell segueixin, que sempre irá al davant,
ja'ls músics baten marcha davant la gran gentada
i tots els rics i pobres, vells i joves i mainada
tothom cap a l'Esglesia; i els musichs van tocant.

Al arribá a la plassa, qu'está de gent farsida
ja la campana toca, d'un modo mai sentida
i els Pares tots si posan als fills sobre son cap,
i perque pugan veure al Pelegrí de Tossa
alseume un chic mes Pare, diu lo bailet o mosa
que sols veu las petchinas, carbassa i el seu tap,

Ja'l veig diu la mainada, cuant arriba la plassa
ja'l veig, ja'l veig jo; Pare ne porta una carbassa
a n'el bastó penjada i fins porta barret.
Ay ay porta una capa ab moltas pampellinas
alseume un chich mes Pare passen pelegrinas
i perque el fill las vegi, lo Pare l'alsa dret.

Han fet un llarch viatge a peu sense tartanas
vuit horas que caminan, i tots ja tenen ganes
d'entrar a n'al Esglesia, seguint al Pelegrí.
Amables Pelegrinas! no es cert qu'esteu cansadas
no es pas estrany que a voltes caigieu mitj desmaiada
habent vingut de Tossa a peu a tot lo camí!

Ja n'entran a l'Esglesia, lo Pelegrí es rodilla
i ja los músics cantan una hermosa lletrilla
que sempre es dedicada a Sant Sebastiá.
Després alli tots resan i el Pelegrí ab veu alta
comensa a Sant Rosari, i el cor de goig ne salta
al veure'ls, fervorosos, alli davant l'altar.

Resat el sant Rosari, tots los millors cantaires
s'en van al Presbiteri, per espargir pels aires
los cants qu'allí s'entonan, a Sant Sebastiá.

Los goigs alli se cantan ab tota melodia
acompanyats d'orquestra qu'am tota maestria
son contestats pel poble, fidel i cristiá.

Habent fet aquest acte després tothom desfila

i allavors se comenta per tota aquesta vila
si el Pelegrí n'es jova o bé si n'es un vell
i aixis passen la vetlla, parlant de la diada
al vespre tothom posa la seva cullarada
i mentras la gent sopa no's parla sinò d'Ell.

I axis es com acaba aquella hermosa festa
ja a n'aquella gran plassa, no hi toca pas l'orquestra
ja aquell carrer tan ample, ne queda tot desert.
Al endemà ab los cotches ne marchan molts Romeros
que fins a Sils los portan els autos o cotcheros
i al arribar a Tossa. *El vot ja está complert.*

Mes are qu'm escolta una gentada immensa
prometeu que desfogui, lo que tinch en ma pensa;
que Deu vos donga vida, salud i bon camí
i avantes que ma llengua, ne quedi rogallada
deixeume cridá un visca ab veu forta i vibrada
Crideu mos compatricis. *Que visca el Pelegri.*

Mossén Josep Puig i Barnils